

# De Revue der Sporten

Officieel Orgaan van het Nederlandsch Olympisch Comité,  
van den Ned. Amateur Schermbond en den Ned. Krachtsportbond.

Uitgave: A. W. Bruna & Zoon's Uitgevers M<sup>h</sup>, Utrecht. - Redacteur: Leo Lauer.

Abonnement per jaar f 7.50, per kwartaal f 1.87½, verhoogd met 1½ cts. incasso-kosten. Buitenland f 10.50.  
Afzonderlijke nummers f 0.17½.

Abonnementen kunnen ieder kwartaal aanvangen, doch men verbindt zich voor een geheelen jaargang.

Stukken voor de administratie bestemd gelieve men te richten tot de Uitgevers.

Stukken, voor de Redactie bestemd, te zenden naar Leidsche Kade 71, Amsterdam (Int. Tel. 4578 Z.).

N.B. Ingezonden artikelen en foto's worden niet geretourneerd, tenzij men dit in een begeleidend schrijven verzoekt, en voor de terugzending postzegels insluit.

Voor advertentiën wende men zich tot den Heer J. F. CAMMELBEECK, Stationsdwaarsstraat 9, Utrecht.

**„HIMA”'s** Naast **HOLLANDSCHE DEGELIJKHEID**  
zijn goede rijwielen. ook élégance en luxueuse uitvoering.

Te Amsterdam is Maandagmorgen, in den ouderdom van 66 jaar, overleden de heer E. H. Crone, o.m. voorzitter van de Zeilvereeniging „Het IJ”. In hem verliest de Watersport een harer meest enthousiaste voorvechters. De heer Crone was nl. niet alleen bestuurder van een onzer voornaamste organisaties op het gebied der Watersport, hij was eveneens een zeiler, die tijd en geld over had om het zeilen te



propageeren. Meerdere jachten heeft de heer Crone laten bouwen, en aan tal van wedstrijden nam hij deel. In de laatste jaren was hij 't meest bekend door zijn verrichtingen met het jacht „Mercur”, een vaartuig, dat men op bijkans alle races van beteekenis zag. Wij openen dit nummer met een portret van den overledene. In de kringen der watersporters zal men den naam Crone niet licht vergeten.

## DE JACHT IN INDIË.

DOOR  
S. KALFF.

Iets anders was 't in Europa, iets anders in Indië ter jacht te gaan.

In het Westen was het bedrijf van ouds in eere, hetzij als adellijke sport, hetzij als kostwinning. In het Oosten daarentegen, met name in den O. I. Archipel, waren aan de jacht zooveel grootere bezwaren verbonden, vooral door de ongebaande tropische wildernissen, waarin het bedrijf den jager veelal bracht. Voor den pas in Indië gekomen jachtliefhebber, die in Europa zijn brak had moeten achterlaten zonder op Java een vervanger te vinden, was 't niet geraden zich alleen in het bosch te wagen. Een oud-gast schreef daarover: „De ongeoeffende jager wachtte zich het woud binnen te treden, want terwijl hij het niets kwaads bewuste vogeltje denkt te verschalken, behoert hem welligt de tijger, en bij het nazetten van den reebok loopt hij gevaar (op Sumatra) den olifant te ontmoeten, of wel, hij doorkruist vruchteloos de digt begroefde struiken. Het hert snelt hem voorbij en hij weet het niet; het zwijn wroet in zijne nabijheid, en hij hoort het niet; den buffel laat hij ongestoord in zijn poel liggen, en de beer staart hem ongezien uit den top eens booms grijnzende na. Ontmoedigd en uitgeput keert hij huiswaarts, de beenen bebloed door de beten der *patjets* (boschbloedzuigers), het lichaam gezwollen en verword door de *karingo's* (grootte roode mieren), *djalatans* (reuzachtige brandnetels) en *doeri* (doorn) struiken, zonder een stuk wild gezien, een schot gelost te hebben.”

Zulke risico's werden voorkomen door ervaring, en door de aanwezigheid van een afgerichten hond, liefst een Europeeschen, wiens reukorganen zooveel meer ontwikkeld waren dan die van den inlandschen. De meening, dat de uit Europa of Australië geïmporteerde hond in een tropisch klimaat spoedig zijn reuk zou verliezen, of alleen 'sochtends en 'savonds geschikt zou zijn voor de opsporing van het wild, werd weerlegd door G. W. Couperus in zijn opstel „Le Gibier et la Chasse à Java”. Deze gaf daarvan de verklaring, dat gedurende de ochtend- en avondkoele de vluchtige exhalaties van het wild niet zoo spoedig verdampen, derhalve langer waarneembaar bleven voor een hondeneus, dan tijdens de middaghitte. Doch zoo de Europeesche jachthond een fijneren neus had, de inlandsche zou, uit den aard zijner afstamming van den *andjing adjang* (wilden hond), ongetwijfeld beter het klimaat verdragen. De z.g. „gladackers” of kampong-honden waren intusschen voor de jacht niet te gebruiken, en Europeesche of Australische honden waren zeldzaam en kostbaar. Slechts vermogende particulieren konden die laten overkomen, en daarvoor het risico en de kosten dragen. Enkele jachtliefhebbers besteedden er handen vol geld aan; in een zijner *Brieven*, gericht aan Tine, schreef Multatuli uit Bandung:

„Van Son (een landheer) speelt met duizenden en dat moet ik aanzien. Een paar menschen hier in de buurt, die contracten hebben, spreken van 7'60 en 7'80 duizend 's jaars winst. Onlangs hoorde ik van een theecontractant, die in drie jaar tijds zestien duizend gulden voor honden had uitgegeven.”

Intusschen wisten sommige Europeanen in het binnenland zich voor de jacht te behelpen met honden van gekruist ras, gelijk ze niet zelden in de militaire kampementen op hoofdplaatsen te

vinden waren. En ook op de buitenposten; Valentijn vermeldt dat het voor de Europeanen op Ambon een der grootste genoegens was, om met hunne koppels afgerichte honden ter hertenjacht te gaan.

Voor den inlander was de jacht een nevenbedrijf, waaraan hij zich weinig gelegen liet liggen. Van oudsher was hij landbouwer, aan de kusten ook visscher, maar geen jager. De opbrengst van de jacht was hem te onzeker, zijn jachtgerij te gebrekkig; de ontwikkeling van den landbouw, vooral van de rijstcultuur, had in den omtrek der dorpen eene vermindering van den wildstand ten gevolge en de vorsten des lands hielden de jacht, althans op bepaalde soorten van wild, aan zich voorbehouden. Met andere soorten, en daaronder juist de ruimst vertegenwoordigde, verbood zijn mohammedaansch geloof hem in aanraking te komen. B.v. met wilde zwijnen, waarvan het op vele plaatsen krioelde. Tijdens Bratavoedho (Courier dit Dubekart) de schrijver der *Feiten*, als opziener fungeerde op een houtaankaan den beschrijven oever der snelstroomende Brantas-rivier, bewoende hij tijdelijk eene bouwvallige bamboe-woning te midden van een zwaar djatbosch, waar zijn nachtrust telkens gestoord werd door het gebrul der tijgers. „Een enkele maal”, zoo schreef hij, „werd ik niet weinig verschrikt door een troep van minstens acht à tien wilde varkens, welke waarschijnlijk door een tijger nagezeten, als bezetenen rond en in mijn huis renden, en niet de minste notitie namen van mijn vervaarlijk geschreeuw. Een vrij groote zware tafel, waarop ik in allerij nij geborgen had, liepen zij het onderst boven, doch gelukkig zoodanig, dat ik meer of min achter dezelve beschut bleef. Niet dan nadat ik in het wild twee à drie schoten uit mijn revolver gelost had, ontruimden zij het huis en verdwenen als een stormvlaag.”

De inlander, bovendien meer planten- dan vleescheter, zou niet licht op deze borstelige kudde ter jacht gaan, door den Islam tot onreine dieren verklaard, tenzij de aanhoudende vernieling van zijne plantsoenen hem daartoe noopte. Echter gebeurde het dat hij, doch alsdan voornamelijk als drijver, aan zulk een jacht deelnam: nl. wanneer hij door inlandsche vorsten of hoofden daartoe geprest werd. In het *Dagh-register* van het kasteel Batavia vindt men vermeld, dat de sultan van Bantam, hoewel ijverig Islamiet, somtijds een drijfjacht op wilde zwijnen liet houden ten genoene van de Europeanen, verbonden aan de handelsfactorijen in zijn land. Eene aanteekening van het jaar 1674 luidt:

„Deselve Koning had de voorleden week al de Europeaanse natien, Hollanders, Engelse, Franse, Deenen, etc. op Bantam resideerend, genoodigt om tot Pontang op de wilde varkens jacht te gaan, gelijk dan geschied, over de 200 varkens gedood, ende sy voerds alle door hem kostelijk getraceert waeren.”

Hierin verschieden de vorsten op Java al niet van die in Europa, met name van de stadhouders uit het Oranjehuis, dat ze uitgestrekte wild-banen bezaten, waar ze hunne voorliefde tot de jacht als uitspanning konden botvieren. Toen de latere gouverneur generaal Rijklof van Goens nog opperkoopman was en als gouvernements-commissaris afgevaardigd naar het hof van den inlandschen keizer van Mataram, schreef hij in zijn verslag iets over diens „ongelooftlyke groote diegeraeden, daer hij tot zyn vermaak ende de jacht beslooten houd ettelijke duysende herten, renosters, wilde koebeesten ende uytnemende groote stieren, item wilde paerden ende ander vee”, elke diersoort binnen eene afzonderlijke omheining. En ook hierin verschieden inlandsche

vorsten niet van Frankrijk, die ze voor hunne koninklijke terreinen beboewing aan de hertenjacht hadden gekomen. Nog in het Krawang, dat in het overzienbare vlaktenrijke campongs leed (rijstvelden) konden Cheribon niet aan de uitbreiding der geven”.

De wilde varkens, soorten bestond, kon wild gerekend worden onrein was, hunne doordien ze naar om daar tot nammerk te worden. Deze Indische even aangetroffen, hetzij dat ze abnorm bezaten, of een poort te weinig. Maar elders in den Archipel van het koppel van zijn aangetroffen plaats van vier. Hoe zij zich konden voortvoorzien, dit was alleen door den Münchhausen beante

Eerder dan op wapend met een onbegeven of herten, de grasrijke hoogvelden. De reiziger Oro-vlakte en op den wier aantal hij op Ook in de Preanger in uitgestrekte alang ingesloten. Behalve waarde hadden als het vleesch, aan de zon gedroogd, en De peezen en de achte huid bedekte gouden bij de krachtgevend voedsdrijfjachten, welke Preanger op dit groe en als feestelijkheid, De vermaarde Javane

Inspreeder zich op zijner beste schilderde Bij deze jachten, dieren opleverden, gezadeld paarden afgejaagde wild voor van de vaart den één houw de nek Zuid-Celebes werden houden door het eind van een bamboe werden de herten tijds met het giftige

Een bijzondere echter meer overrekenen dan met het hertzwijn, dat alleen vonden werd. Het romp van een varken voorts door lange onderkaak, terwijl die van op de gewone aan weerszijden van

schoten en zich achterwaarts tot nabij de oogen kromden. Bij oude mannetjes konden deze tanden eene lengte van 8 à 10 voet bereiken. „Het is moeilijk te begrijpen”, schreef de reiziger A. R. Wallace, „wat het nut kan zijn van deze zonderlinge, op horens gelijkende tanden”. Daarmee kon het dier niet, op de wijze van het wilde varken of den tapir, in den grond naar voedsel wroeten; liet moest azen op afgevalen vruchten, boombladeren, jonge twijgen, enz. De definitie, tot welke familie dit dier gerekend moest worden, gaf evenzeer aanleiding tot verschil van meening als de wilde koe, door sommigen tot de koeien, door anderen tot de buffels, of ook tot de antilopen gerekend. Dit dier kenmerkte zich door een kleine figuur en lange, rechte horens, aan het benedeneind geringd en zich achterwaarts over den nek uitstekend. Het vleesch was uitmuntend, van daar dat de gouverneurs der Molukken zich het jachtrecht hadden voorbehouden over de verblijfplaatsen dezer wilde runderen. Wie daar wilde gaan jagen moest een vergunning hebben, teneinde zich bij den posthouder in die afgelegen contreien te legitimeeren. Voor herten en boschvarkens nam het bestuur eene minder geserveerde houding aan. Op Hitoe, tot de Ambon-groep behorende, was dit wild overvloedig, en, schreef Valentijn, „ik heb de tijd beleefd dat een groot geselschap van Heeren en Juffers op 't midden van den dag, onder de frissche lomder der Mangga-boomen niet alleen van 't hitte der zonne bevrijd zaten, maar ook 't vermaak hadden om de harte-beesten en boschverkens, die wij van het nabij gelegen gebergte en ongemeen lustige heuvels zagtiens afdeeven, voorbij zich henen onder en door dit Manggabosch verbaast na de Zee kant te zien loopen, en dan dezelve daar te zien vang en nederschieten. Een vermaak dat met geen pen te beschrijven is, weshalven ook veel vrienden van 't Casteel (het fort Victoria) zeer licht na Hitoe om een uitvlugte komen”.

Tot hetzelfde geslacht van wilde runderen behoorde de banteng, die zich vooral ophield in de hooge woudstreken van de Preanger en zooveel Forscher gebouwd was dan de wilde koe der Molukken. Vooral de stier met zijne glanzige, fluweelzwarte (naar het bruine hellende) huid en sterke, spitse horens. Daarmee kon hij 't tegen den tijger opnemen; dr. v. Hoëvell beschreef zoo'n gevecht in zijn werk *Uit het Indische leven*. De koe was zooveel kleiner dan de stier, en roodachtig bruin. Voor den jager waren beide een zeldzame buit, want dit wild was zeer schuw en trok zich in het diepst der bergwildernissen terug. Oudtijds was het zooveel meer over Java verspreid en daalde ook in de laagvlakten tot bij de zee-kust af. Eene aantekening in het *Dagh-register* van het kasteel Batavia vermeldde ten jare 1656: „Verscheyde Pampangers (Papangers of inlandsche schutters) synde buyten aan de riviere van de groote Moron (Maronde) verasten een grooten stier, die sy met twintich schooten troffen ende ter neder velden, waervan alhier eeniche binnen brachten het hoofd met een stuk van den hals, waervan afgesneden wiert een vleesch, dat in 't magazyn gewogen is, vyffentesich cattys (ongeveer 80 Amst. pond.), waer uyt aff te neemen sy wat 't geheel dan wel souden gewogen hebben.”

De bantengs bewoonden hetzelfde westelijk deel van Java als de rhinocerossen, oudtijds renosters genoemd, en eveneens eene geduchte tegenpartij voor den jager. Vandaar dat inlanders zich niet licht aan een strijd met dezen gepantserden kolos zouden wagen. Echter had de hoorn van het dier eene groote waarde als krachtig werkend tegengif,



De voorzitter van het Ned. Gymnastiek Verbond herdacht Dinsdag jl. den dag waarop hij voor 25 jaar lid van het Bondsbestuur werd. Wij plaatsen hierboven het portret van den jubilaris, en wenschen hem geluk met dit feest. Moge de stoere Heijnen nog een reeks van jaren gespaard blijven voor het N. G. V.!

en bracht reeds bij den eersten verkoop allicht f 200 op. Voor de Chineseesche apotheek was die hoorn (de Javasche rhinoceros had er slechts één) zeer gezocht; Europeanen lieten dien somtijds als een curiositeit bewerken en uitsnijden. Daar het dier gemeenlijk de eenzame toppen van het hooge gebergte bewoonde en zich daar langs smalle, in den bergwand uitgeschuurde paden, spiraalsgewijze getrokken, voortbewoog, zoo kon men deze zwaren jachtbuit slechts door list machtig worden. Daarvoor groeven de inlanders op het nauwe pad vangkuilen, losjes overdekt, waar de rhinoceros, die er eenmaal in gestort was, zich niet meer uit kon werken. Of zij stelden in de enge vore scherpe, zeisachtige messen verborgen op, waaraan zich het dier den buik openreet. De huid diende den jager tot het vervaardigen van zweepen en ander leerwerk. Ook deze renosters waren vroeger veel talrijker, en over een groter gedeelte van Java verspreid, zoodat de hoornen voor den uitvoer konden dienen. In 1640 werd door de opperhoofden van de factorij op Desima aan de regering te kennen gegeven „dat de slechte renoceroshoorns in Japan seer gewilt ende profyft gevende souden syn, werdende doorgaens tot medicinale conserven gebruyckt”. Om daarmee eene proef te nemen werden toen 41 stuks, te samen 34 kati's wegende, naar dit overzeesche kantoor gezonden.

Hoe gevaarlijk deze jacht ook voor den goedgewapenden Europeaan kon zijn, bewees het geval van den natuuronderzoeker v. Raalten, die gedurende zijn verblijf in de Preanger het spoor van zulk een dikhoud volgde, door slechts een enkelen inlander vergezeld. Terwijl hij zich door een dicht kreupelbosch werkte, stond hij plotseling zóó dicht tegenover het wild, dat hij in zijne verbijstering geen schot vermocht te lossen. Hij liet zich toen in den hollen weg van het slingerende rhinocerospad op den grond vallen, te zamen met zijn geweer.

(Slot volgt.)